

Kartogram 1, SPA područja

mr. sc. Mladen MATICA

Zavod za prostorno uređenje Koprivničko-križevačke županije

NATURA 2000 U PODRAVINI

Uvod

Sukladno Zakonu o zaštiti prirode provodi se program Natura 2000 u Republici Hrvatskoj. U tijeku je njegovo prilagođavanje s prostorno planskom dokumentacijom odnosno prostornim planovima županija i prostornim planovima uređenja gradova i općina Koprivničko-križevačke županije. NATURA 2000 je ekološka mreža Europske Unije koja obuhvaća područja važna za očuvanje ugroženih vrsta i stanišnih tipova. Ovaj program koji čini osnovu zaštite prirode u EU, proizlazi iz Direktive o pticama i Direktive o staništima. Svaka zemlja članica EU doprinosi stvaranju mreže NATURA 2000 određivanjem Područja posebne zaštite (Special Protection Areas – SPA) za ptice i Područje od značaja za Zajednicu (SCI) za ostale divlje svojte i stanišne tipove. Područje od značaja za Zajednicu (SCI) je područje koje u biogeografskoj regiji ili regijama kojima pripada, znatno doprinosi u održanju ili obnavljanju «povoljnog stanja» u očuvanju tipova prirodnih životnih prostora (staništa) i koji značajno doprinosi koherenciji mreže NATURA 2000 i/ili koji doprinosi očuvanju biološke raznolikosti unutar dotične regije ili regija. Za životinjske vrste koje se rasprostiru preko većeg teritorija, područja od interesa za Zajednicu će se podudarati s mjestima unutar prirodnog područja tih vrsta, a koja predstavljaju fizičke i biološke faktore koji su nužni za njihov život i reprodukciju. Područja moraju biti odabrana na način da osiguravaju opstanak određenih divljih svojti i stanišnih tipova navedenih u dodacima direktiva. U područjima NATURA 2000 potrebno je definirati i provoditi mjere upravljanja koje će osigurati takozvano dobro stanje vrsta i stanišnih tipova radi kojih je zaštićeno.

Provođenje NATURE 2000 u Republici Hrvatskoj

Državni zavod za zaštitu prirode pripremio je prijedlog ekološke mreže NATURA 2000 za Hrvatsku temeljem obrade prikupljenih podataka o rasprostranjenosti NATURA 2000 vrsta i stanišnih tipova u Hrvatskoj. Obradeni su dostupni podaci (literatura, muzejske zbirke, neobjavljeni podaci) te rezultati novih

terenskih istraživanja tijekom posljednjih nekoliko godina. S obzirom na slabu istraženost biološke raznolikosti Hrvatske, prikupljeni podaci još uvijek nisu cjeloviti te se financiraju intenzivna istraživanja koja će se odvijati i narednih godina, postupno se koncentrirajući na monitoring sukladno obvezama Direktive o staništima i Direktive o pticama. Prijedlog NATURA 2000 za Hrvatsku trenutačno je u reviziji, a interaktivna karta s pripadajućom bazom podataka pristupačna je na web stranici www.natura2000.hr. Komentari i primjedbe primat će se i na njih odgovarati neprestano i taj će se proces nastaviti do donošenja Uredbe Vlade RH o međunarodnim ekološki važnim područjima koju je potrebno donijeti do dana pristupa Europskoj Uniji. Trenutno se za područje Podravine obavljaju konzultacijski procesi sa Zavodima za prostorno uređenje Koprivničko-križevačke, Varaždinske i Virovitičko-podravske županije. Tijekom konzultacijskog procesa detaljno se razmatra postojeća prostorno-planska dokumentacija, obilazi teren i korigiraju predložene granice pojedinih područja. Iz navedenog je izvjesno da postojeći prijedlog NATURA 2000 za Hrvatsku doživljava promjene. Očekuju se posebice sljedeće promjene: ažuriranje popisa ciljnih vrsta i stanišnih tipova i granica za pojedina područja, s obzirom na novo prikupljene podatke; eventualno dodavanje novih područja manjih površina; postupno iscrtavanje granica područja koja su trenutačno ucrtana kao točke te ažuriranje postojećih granica u mjerilu 1:5.000. Treba napomenuti da je Republika Hrvatska u postupku pregovora za pristupanje Europskoj uniji tražila dopunu Dodataka I i II Direktive o staništima, nekim vrstama i stanišnim tipovima koji su specifični za biološku raznolikost Hrvatske i susjednih zemalja koje još nisu članice Europske Unije. U predstavljenom prijedlogu NATURA 2000 izdvojena su i područja za te vrste i staništa, iako prijedlog Republike Hrvatske još nije službeno prihvaćen od strane Europske Komisije. Prijedlog NATURA 2000 dostavit će se Ministarstvu kulture koje će ga uputiti u pravni postupak donošenja Uredbe o područjima NATURA 2000. Ovu uredbu Vlada Republike Hrvatske će donijeti do dana pristupa Europskoj Uniji.

Predložena područja NATURA 2000 u Podravinu

Područja Drave te Bilogore i Kalničko gorje predviđena su kao SPA područja (područja posebne zaštite ptica) što je prikazano na kartogramu. SPA područje Drave dijeli se na Dravske akumulacije (sjeverno od Donje Dubrave) i Gornji dio toka Drave (Od Donje Dubrave do Terezinog polja). Područje Drave predviđeno je kao Područje posebne zaštite ptica i Područje od značaja za Zajednicu (SCI) za ostale divlje svojte i stanišne tipove u istim granicama. Na području Gornjeg toka Drave obitavaju ciljne vrste mala čigra (*Sterna albifrons*), štekavac (*Haliaeetus*

Kalnik

albicilla), vodomar (*Alcedo atthis*), modrovoljka (*Luscinia svecica*), crvenokljuna čigra (*Sterna hirundo*) i redovite ptice selice. Na području Bilogore i kalničkog gorja obitavaju ciljne vrste bjelovrata muharica (*Ficedula albicollis*), crvenoglavi djetlić (*Dendrocopos medius*), mala muharica (*Ficedula parva*) i škanjac osuš (*Pernis apivorus*).

Područje rijeke Drave u Prostornim planovima Varaždinske, Koprivničko-križevačke i Virovitičko predviđeno je za zaštitu. Granice predloženog područja NATURA 2000 ne preklapaju se s granicama u prostornim planovima županija. U tijeku su korekcije granica, a na kartogramu 1. prikazane su korigirane granice (kao SPA područje). Na prostoru rijeke Drave značajno je stanište aluvijalnih šuma (*Alno padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*). U tom području i područje šume Repaš je SCI područje. Prekodravlje je predviđeno cijelo kao SPA i SCI područje, kako zbog staništa tako i zbog ostalih specifičnosti koje ga karakteriziraju i poklapa se s granicama regionalnog parka Mura - Drava koji se oslanja na Mađarski nacionalni park Dunav - Drava.

Područje rijeke Bednje karakteriziraju hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rub rijeke i šume i nizinske košaniče. Uz Bednju je stanište Dabra. Dolina rijeke Bednje i ušće Bednje u rijeku Dravu prostorno - planskom dokumentacijom predviđeni su za zaštitu.

Područje rijeke Mure prostornim planom Koprivničko - križevačke županije predviđeno je za zaštitu u sklopu regionalnog parka odnosno kao dio postojećeg

Naziv	Vrsta područja	Specifičnost
Dravske akumulacije	SPA	Ugrožene divlje svojte
Gornji tok Drave	SPA	Ugrožene divlje svojte
Bilogora i Kalničko gorje	SPA	Ugrožene divlje svojte
Bednja	SCI	dabar, nizinske košanice
Drava	SCI	šumska staništa
Mura	SCI	šumska staništa
Repaš	SCI	šumska staništa
Peteranske livade	SCI	nizinske košanice, veliki livadni plavac
Đurđevački peski	SCI	kontinentalne panonske sipine
Kloštarski peski	SCI	kontinentalne panonske sipine
Crni jarki	SCI	šumska staništa
Dugačko brdo	SCI	šumska staništa
Zovje	SCI	nizinske košanice
Novigradska planina 1	SCI	šumska staništa
Novigradska planina 2	SCI	šumska staništa
Čepelovačke livade	SCI	leptiri kiseličin crljenko (<i>Lycaena dispar</i>) i močvarna riđa (<i>Euphydryas aurinia</i>)
Stari Gradac - Lendava	SCI	riba crnka (<i>Umbra krameri</i>)
Starogradački Marof	SCI	riba crnka (<i>Umbra krameri</i>)
Bilogora	SCI	žuti muhač (<i>Bombina variegata</i>)

Predložena područja za program NATURA2000.

zaštićenog rezervata Veliki Pažut čije će se granice korigirati (smanjiti).

Đurđevački peski i Kloštarski peski predstavljaju staništa kontinentalnih panonskih sipina. U skladu sa Zakonom o zaštiti prirode Đurđevački peski zaštićeni su kao posebni geografsko - botanički rezervat. U prostorno planskoj dokumentaciji Đurđevački peski kao posebni rezervat su i evidentirani dok su Kloštarski peski predloženi za zaštitu također kao posebni rezervat.

Područje Zovje obuhvaća stanište nizinske košanice (*Alopecurus pratensis* *Sanguisorba officinalis*) gdje obitavaju vrste leptira veliki livadni plavac (*Maculinea telejus*) i zagasiti livadni plavac (*Maculinea nausithous*). Ovo područje („Livada u Zovju kod Đelekovca“) je zaštićeno u kategoriji spomenik u prirodi. U prostorno planskoj dokumentaciji kao takav je i evidentiran.

Područje Peteranskih livada odnosno nizinskih košanica (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) je stanište velikog livadnog plavca. U prostornom planu Koprivničko-križevačke županije i Prostornom planu uređenja Općine Peteranec ovo područje je predviđeno za zaštitu u kategoriji spomenik prirode. U tijeku je usuglašavanje točnih granica predloženog područja.

Područje Crni jarki je stanište poplavne miješane šume gdje prevladava crn joha (*Quercus rubur*, *Ulmus laevis*, *Ulmus minur*). Ciljana vrsta na ovom području je leptir kiseličin crvenko. Ovo područje je zaštićeno u kategoriji posebnih

šumskih rezervata. U prostorno planskoj dokumentaciji kao takav je i evidentiran.

Područje Dugačko brdo karakterizira stanište bukovih i ilirskih hrastovo - grabovih šuma (Erythronio-Carpinion). Ovo područje je zaštićeno u kategoriji posebnih šumskih rezervata. U prostorno planskoj dokumentaciji kao takav je i evidentiran.

Područja Starogradački Marof i Stari Gradac – Lendava vodena su staništa na kojima obitava riba crnka (Umbra krameri). U Prostornom planu Virovitičko - podravske županije nisu evidentirana predložena područja. U Izmjenama i dopunama Prostornog plana Općine Pitomača ova područja su evidentirana kao važna područja za divlje svojte i stanišne tipove. Područje Novigradska planina 1 je stanište bukove šume. U Prostornom planu Koprivničko-križevačke županije i Prostornom planu uređenja Grada Koprivnice nije evidentirano predloženo područje.

Područje Novigradska planina 2 je stanište Ilirske hrastovo-grabove šume (Erythronio-Carpinion). U Prostornom planu Koprivničko - križevačke županije i Prostornom planu uređenja Općine Koprivnički Bregi nije evidentirano predloženo područje.

Na području Čepelovečkih livada obitavaju leptiri kiseličin crljenko (Lycaena dispar) i močvarna riđa (Euphydryas aurinia). U Prostornom planu Koprivničko - križevačke županije i Prostornom planu uređenja Grada Đurđevca nije evidentirano predloženo područje.

SCI područja Bilogore obuhvaća područje Općine Pitomača. Ciljana vrsta je žaba žuti muhač (Bombina variegata).

Prostorno planiranje i NATURA 2000

Za razliku od pojedinačnog zahvata, prostorni plan ne definira kako će se budući zahvati provoditi na području NATURA 2000. Na primjer, određivanje građevinskog područja za poslovnu zonu ne pojašnjava gdje će građevine točno biti, hoće li imati utjecaja na podzemne vode, koje se emisije mogu očekivati (buka, onečišćujući plinovi, svjetlo i slično). Zbog toga je teško sigurno ustanoviti da neće biti negativna utjecaja na područje NATURA 2000. S tim u skladu, predlaže se da tijekom pripreme planova u obzir budu uzete sljedeće preporuke:

- Zahtjevi mreže NATURA 2000 moraju biti razmotreni u ranoj fazi izrade planova. Na početku je potrebno sastaviti preliminarni popis područja NATURA 2000 na koje može biti utjecaja. Lakše je poslije ukloniti neka područja s popisa nego ih dodavati.

- Osigurati točno razumijevanje razloga zašto su određena područja unutar mreže NATURA 2000 te koje su njihove ciljne vrste i staništa.
- Odrediti čimbenike koji će održavati staništa i vrste zbog kojih su područja proglašena područjem NATURA 2000 i osigurati njihovu opstojnost. Naglasak treba biti na vrstama i staništima zbog kojih je područje proglašeno i s njima povezane ciljeve očuvanja, ali održavanje tih značajki u povoljnom stanju prije svega ovisi o ekološkim procesima i funkcijama održavanja. Za održavanje područja u povoljnu stanju izrazito su važni oni ekološki uvjeti koji omogućuju očuvanje ključnih ekoloških procesa i funkcija. To može biti količina vode koja dopire do područja, kakvoća zraka, stabilnost klime ili niska razina ometanja divljih vrsta.
- Ustanoviti dijelove plana koji mogu utjecati na ključne ekološke uvjete što se moraju očuvati.
- Pri uspoređivanju drugih planova i zahvata koji se moraju razmotriti radi ocjene učinka „u kombinaciji“, početi s razmatranjem ključnih ekoloških čimbenika koji potiču održivost područja i s identificiranjem onih planova i zahvata koji mogu na njih utjecati.
- Gdje su mogući značajni štetni učinci, potrebno je preporučiti izmjene plana kako bi se oni izbjegli ili ublažili.
- Za zahvate Direktiva o staništima ne određuje izravno stupanj fleksibilnosti tumačenja u postupku planiranja. Zbog toga je važno najprije osigurati ocjenu svih zakonski obvezujućih aspekata plana, te izbjegavanje ili ublažavanje povezanih učinaka. Gdje postoje nesigurnosti u vezi s provedbom na razini zahvata, najprije treba pokušati svesti rizike na najmanju moguću mjeru s pomoću uključivanja vodećih kriterija u plan. Kao drugo, u smislu razjašnjavanja preostalih nejasnoća, mjerodavnim tijelima za izdavanje dozvola potrebno je pružiti informacije i preporuke (na primjer, u planskom ili provedbenom dokumentu) što se treba istražiti prije odobravanja određenog zahvata, te razjasniti da aktivnosti koje imaju štetno djelovanje na područja NATURA 2000 nisu u skladu s planom.
- Razmatranjem pitanja zaštite prirodnih resursa u ranoj fazi izrade regionalnih ili prostornih planova pruža se okvir za provođenje zahvata uz istodobno izbjegavanje sukoba s ciljevima očuvanja prirode. Rana implementacija mreže NATURA 2000 u planove omogućuje brzu i troškovno učinkovitu provedbu zahvata kojom se štedi novac i investitora i države. Iz tog razloga Direktiva o staništima zahtijeva brižljivo ocjenjivanje planova. Time se osigurava da su zahtjevi mreže NATURA 2000 uzeti u obzir u najranijoj mogućoj fazi postupka.
- Obveza ocjene prihvatljivosti planova i zahvata koji mogu utjecati na područja NATURA 2000 i s njom povezani postupci propisana je člancima 6(3)

i 6(4) Direktive o staništima (92/43/EEZ). Članak 6(3) propisuje ocjenu prihvatljivosti, a članak 6(4) objašnjava postupak ocjene alternativnih rješenja, ustanovljavanje „imperativnih razloga prevladavajućeg javnog interesa“ (IROPI) i kompenzacijskih mjera.

- Direktiva o staništima ne daje izričito objašnjenje pojmova „plan“ i „zahvat“, kao ni područja njihove primjene. Pojam „plan“ također ima široko značenje i obuhvaća planove korištenja zemljišta i sektorske planove ili programe, ali izostavlja opće političke smjernice.
- Ocjena prihvatljivosti plana ne nadomješta potrebu za kasnijom ocjenom prihvatljivosti zahvata. Mnogo se toga, međutim, može postići na razini plana u smislu smanjivanja rizika od negativnih učinaka predloženih planova. Time se umanjuje broj potrebnih ocjena prihvatljivosti na razini zahvata, a nepodudarnosti između plana i zahvata svode se na najmanju moguću mjeru.

LITERATURA I IZVORI:

Direktiva o očuvanju ptica koje slobodno žive u prirodi (79/409/EEC)

Direktiva o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore (92/43/EEC)

Državni zavod za zaštitu prirode, www.dzpz.hr, 01.07.2009.

NATURA 2000 u Republici Hrvatskoj, www.natura2000.hr, 01.07.2009.

NATURA 2000, www.natura.org, 01.07.2009.

Prostorni plan Koprivničko-križevačke županije, Županijski zavod za prostorno uređenje, Koprivnica, 2001. i 2007.

Prostorni plan Varaždinske županije, Zavod za prostorno uređenje Varaždinske županije, Varaždin, 2000.

Prostorni plan Virovitičko-podravске županije, Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravске županije, Virovitica, 2001.

Prostorni planovi općina i gradova

Uredba o proglašenju ekološke mreže, Narodne novine broj 109/05